

campaign; zero tolerance police; zero tolerance policy [7, с. 231].

Отже, проведений аналіз мовних особливості англійської преси, дозволяє виділити такі характерні риси американської преси:

1. Розмовно-фамільярний характер ряду матеріалів.
2. Емоційна забарвленість шляхом вживання жаргонізмів, перифраз.
3. Офіційність титулів та звернень.
4. Специфічність газетних заголовків.
5. Лексичні особливості газетно-інформаційних матеріалів.
6. Породження та вживання слів-термінів.

Зв'язок лексико-фразеологічних інновацій з розвитком суспільства свідчить, що неологізми 90-х років, як і в попередні періоди розвитку англійської мови відображали усі ті зміни та процеси, що відбувалися у суспільстві, усуваючи протиріччя між новими потребами комунікації в умовах мінливого позамовного середовища й ресурсами самої мови. Соціальна детермінованість інноваційних процесів розкривається, зокрема, у явищах концентрації неологізмів навколо визначених понять, у поліномінації, у вживанні синонімів, у формуванні визначених словотворчих тенденцій, моделей.

Серед конкретних соціальних факторів, що спричиняють значний вплив на інноваційні процеси в лексико-семантичній системі англійської мови, можна виділити економічні зміни та зв'язані з ними зміни у суспільстві, стиль життя соціально-економічних груп, ціннісні орієнтації їхніх представників та вікову диференціацію носіїв англійської мови.

Література

1. Алексєєва І.С. Професійний тренінг перекладача. – СПб.: Союз, 2001. – 288 с.
2. Арнольд І. В. Стилїстика. Сучасна англійська мова. Підручник для ВНЗ. – 4-е вид., випр. та доп. – М.: Флінта: Наука, 2002. – 384 с.
3. Бархударов Л.С. Мова і переклад. – М.: Міжнародні відносини, 1975. – 235 с.
4. Брандес М. П., Провоторов В. І. Перекладацький аналіз тексту. – М.: НВІ – Тезаурус, 2001. – 244 с.
5. Верещагін Є.М. Костомаров В.Г. Лінгвокраїнознавство у викладанні російської мови як іноземної. – М.: МГУ, 1971. – 56 с.
6. Зацний Ю.А. Шляхи та тенденції розвитку лексико-семантичної системи сучасної англійської мови, Запоріжжя: ЗДУ, 1992. – С. 71-72.
7. Зацний Ю.А. Англо-русский словарь сферы бизнеса. – Никополь, 1994. – 41 с.
8. Комісаров В.Н. Лінгвістика перекладу. – М.: Міжнародні відносини, 1980. – 167 с.
9. Конецька В. П. Лексико-семантичні характеристики мовних реалій. Великобританія: Лінгвокраїнознавчий словник. – М., 1978. – С. 463-466.
10. Латишев Л.К. Переклад: проблеми теорії, практики та методики викладання. – М.: Просв., 1988. – 159 с.
11. Левицька Т.Р., Фітерман А.М. Посібник по перекладу з англійської мови на російську. – М.: Вища школа, 1973. – 136 с.
12. Неологизмы в английском языке // ИЯШ. – 1991. – № 6. – С. 24.

Остафієва Є.М.

*Рівненський державний гуманітарний університет
Науковий керівник – к. філол. н., доц. Мандрик Н.В.*

Використання матеріалів з народознавства на уроках української мови

Духовне відродження української загальноосвітньої школи вимагає гуманізації як змісту вищої освіти, так і педагогічного процесу з метою задоволення природних потреб молоді у пізнавальній діяльності, спілкуванні, самовираженні й самоутвердженні. Українська національна система виховання побудована на історії, традиціях українського народу, не являє собою замкнуте коло, чисто етнічне явище.

Реорганізаційні процеси, що почалися в суспільстві у зв'язку з розбудовою української державності, підступають і до вищої школи. Динамізм, притаманний сучасній цивілізації, зростання соціальної ролі особистості, гуманізація та демократизація суспільства, інтелектуалізація праці потребують створення таких умов, за яких громадяни нашої країни мали б змогу постійно

навчатися, починаючи з раннього дитинства.

Одним із головних принципів виховання і навчання є національна спрямованість освіти, яка полягає в її органічному поєднанні з національною історією і традиціями, збереженні та збагаченні культури українського народу.

Програмою з української мови також передбачено нероздільність навчання й виховання, що полягає в підпорядкуванні організації та змісту освіти завданням формування всебічно розвиненої особистості, перетворенні системи моральних і духовних цінностей на важливий чинник виховання молодого покоління, відродження духовності українського народу, його менталітету.

Досконале знання державної мови, постійна турбота про піднесення її престижу й функціонування в усіх сферах суспільного життя – одне з головних завдань мовної освіти на сучасному етапі розвитку України.

Система виховання та освіти повинна бути саме національною, адже наукові дослідження переконливо доводять, що дитина має знаходитись під постійним виховним впливом матеріальної і духовної культури свого народу. На жаль, діти не залучаються з раннього віку до культури та історії свого народу, бо не знаходяться під безпосереднім формуючим впливом україномовного середовища.

У багатьох навчальних закладах України введено навчальні курси “Народознавство”, “Українознавство”, покликані ознайомити з культурою та побутом народу України.

Однак нас буде цікавити насамперед вивчення народознавства на уроках української мови. У початковій школі це зустріч дитини з духовною спадщиною народу: народною піснею, казкою, дитячим фольклором, виробами народних майстрів, з обрядом – утіленням багатотисячлітньої культури і мудрості наших предків.

У середніх та старших класах народознавство повинно вивчатись як синтез історії України, українського фольклору, літератури і мистецтва. Діти переважно переходять від емоційного сприйняття й відтворення краси образу, виробу, пісні до рівня його осмислення, пізнання глибинної сутності. Зміст роботи з народознавства повинен реалізуватись будь-якими методами та прийомами, які відповідали б конкретним умовам школи, класу, а саме: бесіда, інформування, дослідження, робота з першоджерелами, збирання фольклорного матеріалу, складання літопису родоvodu, села, міста, краю, держави, організація вікторини, екскурсії. Слід урахувати, що постійним джерелом збагачення методів і прийомів народознавства є методики наук, які увійшли до цього предмета як інтегрованого (методика викладання історії, етнографії, української мови, літератури, народного мистецтва).

Завдяки засобам народознавства учні на уроках рідної мови глибше відчують, що знання про свій народ – це пізнання себе, власної історії, культури, усвідомлюють нерозривну єдність із попередніми поколіннями українців, із їх духовним світом.

Кожен учитель має широкі можливості створення власної системи роботи, концепції викладання народознавства. Звичайно, матеріал слід добирати відповідно до регіональних особливостей, адже обряди й традиції можуть бути різними навіть у сусідніх селах, тим більше в областях.

Учні на уроках української мови повинні володіти мовою як засобом спілкування, вміти висловлювати свою думку. Для того, щоб учень був активним учасником навчального процесу, вчителю необхідно використовувати найбільш ефективні методи і прийоми, які сприяли б організації взаємозв'язку між учителем та учнем. Важливо привчати дітей вмінню самостійно поповнювати свої знання. В.О.Сухомлинський зазначав: “Викладання мови – найважча справа. Викладати цей предмет повинні найздібніші і найталановитіші. Бо це не просто передача знань, практичних умінь, навичок. Це передусім виховання. Виховання розуму, формування думки, копітке різьблення й ліплення найтонших рис духовного обличчя людини” [4, с. 52]. Усе вище сказане зумовило актуальність обраної теми дослідження.

В останні роки складовою частиною шкільної освіти стає народознавство. Метою цього предмета є ознайомлення дітей з багатствами культурної спадщини українського народу, з народними традиціями і формування в учнів етнічної самосвідомості кращих якостей національного характеру, прагнення до відродження національної культури. Останні 5-7 років активного впровадження народознавства в навчальний процес дають підстави до висновків і узагальнень щодо методологічної бази й методики його викладання.

Визначилися основні принципи і підходи до виховання засобами народознавства. Принцип історизму полягає у відповідності сформованих знань школярів про народну культуру в

поступальному розвитку українського суспільства від давнини до сучасності. Принцип природовідповідності передбачає, що виховання дітей дає потрібний результат тоді, коли дитина виховується в оточенні рідного, близького, природного середовища і в стосунках дитини та природи складається гармонія. Реалізація цього принципу потребує врахування багатогранної і цілісної природи дитини – не тільки її анатомічних, фізіологічних, психологічних та вікових, а й національних особливостей.

Принцип культуровідповідності полягає в тому, що школа має забезпечити оволодіння учнем народної культури, а на цій основі – всіма національними та загальнолюдськими цінностями. Народна культура включає в себе матеріальну й духовну культуру: народне мистецтво (фольклор, музика, танці), народну мораль, основу якої становлять совість, честь, правдивість, скромність.

Принцип народності виховання полягає в тому, що дітей виховують не абстрактні положення основ наук, а знання, практичні справи, дії, які відображають матеріальне та духовне минуле та сучасне рідного народу, які спрямовані на розвиток його культурної духовності.

Сьогодні активно розробляється і впроваджується в педагогічну практику принцип родинного співжиття, який ґрунтується на бережливому родинному ставленні до дитини, на плеканні її духовного світу шляхом передачі родинних традицій як у сприйманні народної культури, так і в практичному прилученні до виготовлення речей хатнього вжитку, а по можливості і мистецьких цінностей. Цей принцип спрямований на об'єднання зусиль школи й родини у вихованні дітей засобами народознавства.

Народознавчий підхід у формуванні особистості вимагає створення умов для комплексного впливу на школяра, глибокого знання педагогом його душі, рівня сформованості якостей характеру.

Народна дидактика здавна використовувала рідну мову як провідний засіб виховання дітей. Педагогічна система включає в себе такі важливі напрями виховання молоді як трудове, моральне, розумове, фізичне та естетичне. Завдання полягає в тому, щоб виховати гармонічну людину, якій притаманні висока моральність, працелюбність, практичний розум, фізична витривалість, тонке відчуття краси. Педагогічно виправданими та ефективними у використанні є традиційні засоби народної педагогіки. Впродовж віків вони були супутниками молоді, бо найбільш повно відповідали психології, пробуджували її творчі сили та здібності дитини.

Відроджуючи багатогранну систему моральних, естетичних, етичних принципів народної педагогіки, прилучаючи молодь до славної історії багатющої культури українського етносу, педагоги-новатори впродовж останніх років проводять за різними програмами уроки українського народознавства, шукаючи тим самим порятунку для молоді України від національного нігілізму, втрати найдорожчих святинь.

Відомий лінгвіст О.О.Потебня підкреслював тісний зв'язок між культурою і мовою народу, оскільки мова формує і передає людські думки. Він вважав, що кожна мова, як і кожний народ, неповторні, і люди добровільно не відмовляються від неї. Функціонування української мови – основа духовного життя нашої нації. Рідне слово виховує національну психологію, самосвідомість, національний характер.

Видатний педагог К.Д.Ушинський в той час, коли в Україні заборонялися школи рідною мовою навчання, відстоював думку про те, що мова і духовне життя народу нерозривні. Використовуючи яскраві образи, він писав: “У мові втілюється творча сила народного духу в думку, в картину і звук, її повітря, її фізичні явища, її клімат, її поля, гори й долини, її ліси й ріки, її бурі й грози – весь той глибокий, повний думки й почуття голос рідної природи, який лунає так гучно в любові людини до її іноді суворой батьківщини, який відбивається так виразно в рідній пісні, в рідних мелодіях, в устах народних поетів” [5, с. 123].

Отже, українська мова є найважливішим, найбагатшим і найміцнішим зв'язком між теперішнім і майбутнім поколіннями народу як одне велике, історичне живе ціле.

Протягом усіх етапів свого розвитку людина засвоює всі необхідні види діяльності через спілкування, мовлення. Збагачення мовлення набуває особливого значення, оскільки на основі цього формується свідомість майбутнього громадянина. Цей складний процес супроводжується словесною за формою та виховною за змістом системою, що знайшла своє яскраве втілення у фольклорі.

Ефективність його використання полягає в тому, що він базується на принципах природовідповідності та культуровідповідності, розглядає національно-мовне виховання як невід'ємну частину природи та генези самого народу.

Характерними ознаками фольклору, або усної народної творчості, є колективність творення, масовість побутування, анонімність, імпровізаційність у виконанні та часта багатоваріантність.

На основі психологічних, вікових, індивідуальних особливостей школярів, знань теорії і практики усної народної творчості, критеріїв відбору її жанрів із метою збагачення мовлення школярів, виділено такі жанри фольклору: календарно-обрядова поезія, соціально-обрядова, необрядова, прозовий фольклор.

Мовне самовираження народу є предметом уваги не лише педагогів і лінгвістів, а й психологів. Як стверджують у своїх працях Л.К.Генералова, Н.М.Уфімцева, вивчення специфічної лексики через аналіз фольклорних творів дає змогу учням отримати інформацію про українські традиції та звичаї, предмети побуту, що сприяє засвоєнню учнями матеріалу з історії, народознавства та культури народу, розширює коло знань із фольклору та мовних особливостей української мови, збагачує мовлення вихованців.

Для того, щоб процес збагачення був ефективним, необхідно розвивати довготривалу пам'ять, за допомогою якої легше зрозуміти процес формування словникового запасу у мозку кожної людини. Як показав процес навчання у школі, ефективним є заучування напам'ять творів певних фольклорних жанрів, а саме: прислів'їв, приказок, загадок, народних пісень, гуморесок.

Уроки рідної мови та літератури дають суттєві можливості для виховання справжнього громадянина незалежної України, формування національної свідомості учнів.

Література

1. Неживий О.І., Ужченко В.Д. Дидактичний матеріал з народознавства на уроках української мови. – К., 1995.
2. Поліщук Ф.М. Вивчення усної народної творчості. – К., 1978.
3. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. – К., 1985.
4. Сухомлинський В.О. Слово рідної мови // Українська мова і література в школі. – 1987. – №1. – С. 52.
5. Ушинський К.Д. Рідне слово // Вибрані педагогічні твори: У 2-х т. – К., 1983. – Т 1. – С.123.
6. Хмелюк М.М. Фольклор на уроках української мови в школі // Українська мова і література в школі. – 1983. – №12. – С. 46.

Пасішнюк О. М.

Харківський гуманітарно-педагогічний інститут

Науковий керівник – к. філол. н. Волкова І.В.

Жива думка: “Щоденники” Олеся Гончара

На рубежі ХХ-ХХІ століть помітно зріс інтерес до літератури, в основі якої лежить документ і факт, а не письменницькі фантазія, домисел чи вимисел. Олесь Гончар із цього приводу зазначив: *“Ми ще, здається, недооцінюємо силу й можливості документальної художньої прози, яка зараз помітно набуває ваги в світовій літературі”* [2, с. 582].

Мета нашої статті – аналіз щоденників Олеся Гончара, повний текст яких дійшов до нашого часу лише у тритомному виданні (2002 – 2004 рр.).

Наша стаття дає змогу збагатити уявлення про життя і творчість видатного українського прозаїка, а також оцінити щоденники як справді літературний жанр.

Щоденник – як і лист – це теперішній час, спогади – ретроспекція, та разом вони творять ту хистку паперову кладочку, перекинену з минулого в майбутнє, яка вабить нас можливістю якось дістатися на той бік, пережити й зрозуміти той час, який з погляду сьогодення уже неминуче залишається для нас невідомою країною [7, с. 120].

Здавалося, немає проблеми з жанровим визначенням твору Олеся Гончара. На обкладинці тритомника стоїть – “Щоденники”. А вже в самій назві жанру нібито закладено його специфіку – це щоденні записи автором подій, свідком, активним або пасивним учасником яких він був. Для щоденників притаманні такі ознаки: відсутність єдиного сюжету, спільного ідейного змісту, розрізненість, різностильовість записів. Естетичної цілісності їм надає особа автора, яка значною мірою присутня в творі. Саме її роздуми, день за днем нанизуючись на єдиний стрижень, надають щоденникам певної, досить умовної завершеності. Норма цього жанру – уривчастість оповіді, фрагментарність, не відпрацьованість стилістики оповіді, наявність якоїсь недомовленості. Усе це присутнє в щоденникових записах Олеся Гончара.

“Щоденник” О.Гончара – це голос його душі і серця, роздуми і враження про побачене й